

Testament Zygmunta z Grudny Grudzińskiego, starosty średzkiego, z 22 marca 1660 roku z dodatkiem z 10 kwietnia 1660 roku

(oprac. Katarzyna Długosz i Paweł Klint)

Źródło: Archiwum Państwowe w Poznaniu, Inowrocław Gr. 45, s. 581–586 (oblata w księgach grodzkich inowrocławskich w serii relacje; po śmierci testatora w imieniu jego matki, wielmożnej Katarzyny z Komorowskich Grudzińskiej, do akt podał 5 maja 1660 roku szlachetny Marcin Ćwikliński).

Testator: Zygmunt z Grudny Grudziński († 1660), syn Piotra Samuela starosty średzkiego i Katarzyny z Komorowskich, także starosta średzki. Zmarł w młodym wieku, mając około 30 lat, bezzennie i bezpotomnie.

W imię Ojca i Syna, i Ducha Świętego. Amen.

Wiele na tym każdemu chrześci(j)añskiemu należy człowiekowi, aby nie tylko tu na świecie żyjąc, powierzonymi sobie od Boga darami ku chwale Jego świętej z pożytkiem duszę swęj szafował i rządził, ale żeby *post fata*, które żadnego minąć nie mogą, chrześci(j)añską jako najlepszą duszej zostawił dyspozycją. Więc widząc i ja, że już życia mego docieka zegar, a straszemu prezentować się Sędziemu przyjdzie, abym uwolniony od świata tego więzów, tym bezpiec(z)niejszy przed majestatem Bożym stanął, tak ostatnią wolą moję ordynuję.

Naprzód w wierze chrześci(j)añski(ej) rzymski(ej) urodzony, dobre wzięwszy *initia*, dotąd one *ore et corde* prawdziwe być *Deumq(ue) Unum et Trinum p(rae)fidebar* [?], krwią i zdrowiem moim jej *integritatem tueri* gotów będąc i z tym umieram. Duszę moję Bogu, od którego ją wziął, oddaję do niewymownej Jego Boskiej suplikując dobroci, aby jako krwią Swoją przena(j)świętszą odkupioną w miłosierne ręce za przyczyną Przena(j)świętszej Matkiej i wszystkich patronów świętych moich, na sprośność grzechów moich nie patrząc, przyjąć raczył. Ciała mego sepulturę w kościele na Jasn(e)y Górze częstochowskiej mieć chcę, która aby zwyczajem chrześci(j)añskim była, proszę i naznaczam.

Za egzekutorów tego testamentu mego wielmożną Jej Mć Panią Katarzynę z Komorowa Grudzyńską¹ starościną średzką matkę i dobrodzi(e)jkę moją, którą takom przez wszytek żywot mój *venerabund(us)* czciłem i szanowałem, tak *eadem veneratione reverentia et (...) obseq(u)o(r)* przeciwko Jej Mci, umieram, pokornie prosząc, aby jako żywego powolnego syna swego w miłości macierzyński(ej) chowała, tak zmarłego nigdy z niej nie wypus(z)czając duszę moję mszami świętymi i hojnemi jałmużnami ratowała, jasnie

¹ Katarzyna († 1675), córka Stanisława Komorowskiego i Anny Konstancji z Dembińskich, dziedziczka dóbr chrzanowskich i ślemieńskich, żona 1° v. Piotra Samuela Grudzińskiego († 1653) starosty średzkiego, 2° v. Teodora Aleksandra Lackiego († 1683) marszałka nadwornego litewskiego, matka testatora. Jej testament z 1674 roku zob. Archiwum Narodowe w Krakowie, Castrensia Cracoviensia Relationes, sygn. 754, s. 1100–1109.

wielmożnego Je(go) Mci Pana Andrzeja Karola z Grudny Grudzińskie(g)o² wojewodę kaliskie(g)o, stryja mego, wielmożnych Ich Mciów Je(g)o Mci Pana Jana z Korzboka Łąckiego³ starostę nakielskie(g)o z Jej Mcią Panią małżonką⁴ jego, a ciotką moją, Je(g)o Mci Pana Stanisława z Grudny Grudzińskie(g)o⁵ stryja mego. Których Ich Mciów jako za żywota *amorem, favorem et benenevolentia(m)* doznawałem, tak i po śmierci proszę, aby mi tejsze miłości dotrzymali, którą też nie tylko z chrześci(j)añskiej powinności, ale też z związku krewności Ich Mć powinni. To przed oczyma mając, że i oni *ad eandem p(ro)perabunt metum* i tejsze śmiertelności jako i ja wypłacić będą dług. *Modum sepeliendi* w moc Ich Mciom Panom egzekutorom daję, upraszając i obligując Ich Mciów Panów sukcesorów, na których *tota* po mnie *bonorum devolvat possessio*, żeby kos(z)t na pogrzeb według wolej i dyspozycjej Ich Mciów Panów egzekutorów łożyli. Których *fides, conscientias et pietates* obowiązuję i *p(er) viscera misericordiae* proszę, aby jak najprędzej odprawiony był. *Interea* gdziekolwiek w którejkolwiek majątności ciało stać będzie, na aparament i grzechów moich egzolućją z odprawowaniem na każdy dzień, jako najwięcej będzie mogło być, mszy świętych i jałmużną ubogich intratę ze wszytkich moich majątności, w których teraz *in usu et fructu* zostawam, ordynuję. Czego Ich Mć Panowie egzekutorowie aby dojrzeli, proszę i tego, aby żaden z Ich Mciów Panów sukcesorów *inapp(re)hendat bonoru(m) possessio(n)em* aż po pogrzebie urodzeniu memu należyty. W czym też Ich Mciów Panów sukcesorów moich obliguję, że jeżeliby suma dwukroć sto tysięcy polskich złotych aktami grodzkimi inowrocławskimi Jej Mci Pani matce i dobrodzi(e)jce mojej ode mnie asekurowana na czas mianowany zapłacona być nie mogła, tedy aby Jej Mci Pani matce i dobrodzi(e)jce mojej wolno było majątność barcińską ze wszytkimi do niej przynależytościami w posesję swoją wziąć i one tak długo trzymać i zażywać, póki pomieniona suma *real(ite)r* odliczona i zapłacona nie będzie bez wszelakich Ich Mci Panów sukcesorów *p(er)pedycjej*, chyba żeby

² Andrzej Karol z Grudny Grudziński († 1678), syn Zygmunta i Anny z Opalińskich, wojewoda kaliski 1653–1661, później poznański (1661–1678), właściciel m.in. Barcina w powiecie kcyńskim, stryj testatora.

³ Jan Korzbok Łącki († 1662), syn Piotra i Jadwigi ze Zdzarowskich, starosta nakielski 1639–1662, właściciel miasta Wronek w powiecie poznańskim. Jego testament z 1658 roku zob. *Testamenty szlacheckie z ksiąg grodzkich wielkopolskich z lat 1657–1680*, wyd. Paweł Klint, Wrocław 2011 („Źródła Dziejowe”, t. 28, pod red. Marka Górnego), s. 77–81.

⁴ Elżbieta († 1695/1700), córka Stefana z Grudny Grudzińskiego starosty średzkiego i Anny z Kościeleckich, przed 1649 rokiem wyszła za mąż za Jana Korzboka Łąckiego, starostę nakielskiego, ciotka testatora.

⁵ Stanisław z Grudny Grudziński († 1676/78), syn Stefana i Katarzyny z Czarnkowskich, brat stryjeczny ojca testatora.

ante hoc tempus decedere de vita, tedy nie czekając świętego Jana [24 VI] zaraz *post fata mea* Jej Mć Pani matka i dobrodzi(e)jka moja pomienioną majątność barcińską w posesję swoją weźmie. Zapisy jakiegokolwiek ode mnie *in personam* teź Jej Mci Pani matki i dobrodziejki mojej w grodzie oświęcimskim uczynione, lubo to *inscrip(tionibus) realibus*, lubo *charta roborata* asekurowane, jakom je *toto vitae t(em)p(or)e p(ro) firmibus et realibus* miał, tak też *post fata mea eunde(m) valorem robur et furmitatem ut habeant* chcę i aby tak a nie inaczej było, *p(er) o(mn)ia sacra* proszę, jako sobie, tak *succ(ss)oribus meis p(er)petu(u)m* w teź mierze *imponen(dum) sotentium*. Czysze kościelne, jakiegokolwiek są zatrzymane, także dziesięciny, a najbar(d)ziej między inszemi kościołowi wideńskiemu i kurnickiemu *t(em)p(or)e possessionis meae* zatrzymane, aby zaraz *ex nunc* oddane i zapłacone były, *p(er) o(mn)ia sacra* proszę.

Rzeczy moje wszystkie, jako srebro, siedzenia, rzędy, rządziki, siodła, czapraki, w kupie według inwentarza tak srebra, sukien, koni, jako wsiedzenia ręką moją własną podpisane(g)o otaksowawszy spieniężyć i z tej sumy złotych ośm tysięcy na wyderek na majątność niezawiedzioną tą gdzie ojcowie częstochowscy rozumieć będą i Ich Mciom Panom egzekutorom zda się dać, aby *interessa* od sumej tej klas(z)torowi temuż oddawana była. Za którą trzy msze w tydzień za duszę moję dwie, a za święt(e)y pamięci Je(go) Mci Pana Samuela z Grudny Grudzińskie(g)o⁶ starosty średzkie(g)o rodzica mego jedną z litaniami, śpiewaniem, jedną o imieniu jesusowym, dwie o Na(j)świętszej Pannie w kaplicy Matki Bożej, ciż ojcowie odprawować będą powinni, za każdą mszą biorąc groszy dwadzieścia, muzyka złotych dwa, których to mszy świętych będą dwanaście ubogich słuchać, dając im za każdym razem po groszy dwa na święcie do mszej z tegoż wyderkaufu na każdy rok złotych siedmnaście ma się obracać, o czym ojcowie będą wiedzieć. A jeśliby otaksowane te rzeczy nie wynosiły sumy ośmiu tysięcy złotych, tedy Ich Mć Panowie sukcesorowie, którzy *post me succedent in bona*, dołożyć będą powinni i *conscientiae* ich mieć oblig. Obicie adamaszkowe czerwone z turkosowem tymże zakonnikom do tegoż kościoła częstochowskie(g)o, gdzie ciało będzie leżało, odkazuję. Kałkan, karwasze, mis(i)urkę srebrną turkusami sadzoną, buzdygan w srebro oprawny aby nade mną zawieszony były, mieć chcę i o to proszę. Insze rzeczy, które tu *n(on) specificante(s) disposi(ti)o(n)em in ulteriori deliberatio(n)e* sobie zostawuję i aby się przy tym, komu oddane będą, zostały, mieć chcę. Z czeladzi, jeśliby któremu za usługi nie zapłacono było, a upominał się, zaraz każdemu

⁶ Piotr Samuel z Grudny Grudziński († 1653), syn Zygmunta wojewody kaliskiego i Anny z Opalińskich, starosta średzki, ojciec testatora, właściciel dóbr kórnickich.

nagrodzić i zapłacić proszę, mając wzgląd na dawne zasługi i podczas terazniejszej choroby mojej życzliwe i pilne usługi szlachetne(g)o Stanisława Pręgłowskie(g)o w nagrodzę onych oddaję mu i koniec(z)nie mieć chcę wałacha gniadego z rządikiem srebrnym białem w tym ze złotymi puklikami, z kulbaką turkusową, ze złotymi kwiatami, z czarnymi pistoletami we srebro oprawnymi i uzdeczka gończa ze srebrem, kontusz sajetowy nóżkami rysiami podszyty włosowy, drugi lisami podszyty, żupany dwa atlasowe, ceglasty jeden, drugi szkarłatny, szabla po węg(i)ersku w srebro oprawna, zarękawie z czapką sajetowe gar(d)łami lisiemi podszyte. Także aby insi bez nagrody swojej nie zostali, a Pana Boga za duszę moję prosili. Naznaczam Chmielowskiemu koni parę, bachmata karego z siedzeniem i pistoletami, drugiego podjezdka gniadego, co na nim jeździ. Kazimierzowi Jagodzińskiemu konia, na którym jeździ, z kolbaką i z pistoletami. Wojciechowi Potrzebskiemu konia, na którym jeździ, z pistoletami z kolbaką, parę koni po Panu Bystronie, które przy mnie zostawały, oddać bratu jego. Zakonnikowi u ojców karmelitów bosych w Poznaniu a(l)bo gdzie indziej pytać się o nim albo komukolwiek z krewnych jego. Poddanym wszystkim tak w miasteczkach i wsiach wszystkich moich patrząc na terazniejsze utrapienie, opresję, a co godzina przez zdzierstwo, skwirk i trybulacje, czynsze i podatki wszystkie i inne tegorocznie powinności na cały rok ten odpus(z)czam i aby od nich wybierane nie były, *p(er) misericordia(m) Dei* proszę.

Suma, jeżeliby jaka w gotowiźnie została, tę w ręce Jej Mci Paniej matkiej i dobrodziejkiej mojej oddaję, aby nią za duszę moję dobrze czyniła. Z których do Łabiszyna naznaczam złotych pięćset, do Pakości złotych pięćset, do kościoła barcińskiego złotych trzysta, do reformatów poznańskich złotych siedmset. Które to legata Ich Mśc Panowie egzekutorowie tak dysponować będą, aby w tych kościołach za interese(m) od tej sumy *ducta p(ro)portione* za każdą mszą po groszy ośmnaście za duszę moję *p(er)petuis t(em)p(or)ibus* odprawowane były. Co by mi jednak *occurreret* za duszę moję i Je(go) Mci rodzica mego, uczynić dobrze *salva* sobie rezerwuję przypisać w tymże testamencie. Który aby swoją wagę miał i ta ostatnia wola moja niczym neodmienna zostawała, ręką swoją własną przy przyciśnieniu zwyczajnej mojej pieczęci podpisuje i *testium infrascr(ipt)orum* podpisem utwierdzam i *vadio centum millium floren(orum) pecuniae Polonic(alium) p(er) executores vindicando* umacniam *augendi, minuendi(ue) et an(n)ihilandi reservando facultatem* i aktami grodzkimi inowrocławskimi ten testament mój roboruję.

Działo się Barcinie w poniedziałek po kwietnej niedzieli najpierwsz(e)y [22 III] roku Pańskiego tysiąc(z)nego sześćsetne(g)o sześćdziesiąte(g)o.

(–) Zygmunt Grudzyński

(–) Jan Kłobukowski

(–) Kazimierz Rudnicki

(locus sigilli p(ro)prii p(rae)fati olim m(a)g(nifi)ci Sigis(mundi) Grudzyński)

Rekoligowawszy i porachowawszy, aby *piis* duszę swoją mogłem ratować *eleemosynis*, leguję i oddaję na s(z)pital barciński złotych pięćset, do wileńskie(g)o s(z)pitala złotych pięćset, do kórnickie(g)o s(z)pitala złotych pięćset, do chrzanowskie(g)o s(z)pitala złotych pięćset, na poprawę kościoła kórnickie(g)o złotych pięćset, na budynek kościoła barcińskie(g)o złotych pięćset, na zrujnowany kościół i klasztor panien poznańskich świętej Klary złotych tysiąc, na pobicie wieżej chrzanowskiej blachą, gdyż też i Je(go) Mć świętej pamięci rodzic mój tu miał *p(ro)postitu(m)*, odkazuję złotych tysiąc. Poddanemu Grzenie, któremu było konia wzięto gliniaste(g)o albo zapłacić, albo podjezdka dać. Podjezdki Świederskiemu dwa oddać. Pisarzowi kórnickiemu konia zapłacić podjezdka. Co by kolwiek nad to gotowizny zostawało, czeladzi i sługom zasłużone popłacić i na trycezemy *ex nunc post mea fata* rozesłać do klasztorów i kościołów.

(–) Zygmunt Grudzyński

(–) Jan Kłobukowski

(–) Kazimierz Rudnicki

Hicq(ue) in continenti is idem sup(er)scr(ipt)us offerens circa hoc sup(er)scr(ipt)um orig(in)ale testamentum modo p(rae)misso acticum obtulit eidem ad eadem acta p(rae)sentia castren(sia) charta(m) chyrographi testamentiq(ue) ultimae voluntatis an(n)exa(m) seorsive connotatam manibusq(ue) m(a)g(nifi)ci Sigismundi Grudzyński et g(e)n(er)osorum Joannis Kłobukowski, Casimiri Rudnicki subscr(ipt)um. Cuius tenor sequitur talis.

Anno D(omi)ni mill(esi)mo sexcent(es)imo sexagesimo die decima nona mensis Aprilis. Żem niektórych sług moich w testamencie przepomniał, którzy na ten czas na usłudze mojej od boku mego oddaleni zostawali, aby za usługi swoje ukontentowani zostawali i mnie przed Panem Bogiem nie przepominali, Panu Franciszkowi Makowieckiemu krom zasług naznaczam złotych trzysta, Panu Jakubowi Lwo(w)skiemu krom zasług złotych dwieście, Panu Janowi Delpowskiemu krom zasług złotych trzysta.

(–) Zygmunt Grudzyński

(–) Jan Kłobukowski

(–) Kazimierz Rudnicki